

دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی در مورد تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت آن‌ها در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد

دکتر احمد شعبانی *

دانشیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان

فضه ابراهیمی

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان

دکتر سید علی سیادت

دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان

ناهید سلیمانی

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۶/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۸/۲۰

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف تعیین دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی در مورد تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت آنها در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد انجام گرفت.

روش: پژوهش حاضر پیمایشی توصیفی است. جامعه آماری شامل همه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان یزد مشتمل بر ۱۳۲ نفر است. روش نمونه‌گیری، تصادفی ساده و حجم نمونه ۹۹ نفر است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته است که ضریب پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شد.

یافته‌ها: بر اساس نتایج حاصله میانگین همه مؤلفه‌ها (مجموعه‌سازی منابع، حفاظت و نگهداری منابع، سازماندهی منابع، اشاعه اطلاعات، و مدیریت) بیشتر از سطح متوسط بود. نتایج همچنین نشان داد که بین نظرهای پاسخگویان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی جنسیت، سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت تفاوت معناداری وجود ندارد و فقط در متغیر جمعیت‌شناختی رشته تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش به شناخت میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد و بهبود آنها کمک خواهد نمود.

کلیدواژه‌ها: تصمیم‌گیری، کتابخانه‌های عمومی، فناوری اطلاعات، یزد.

مقدمه

ضرورت فناوری برای دستیابی به اهداف هر سازمانی در عصر اطلاعات غیر قابل انکار است. سازمان‌های مختلف بر مبنای ماهیت و اهداف خود باید به گونه‌ای از این ابزار کمک بگیرند که بتوانند هر چه سریع‌تر به اهداف خود دست یابند. از سوی دیگر سرعت تغییرات و تحولات، بکارگیری این ابزار را برای ادامه بقای سازمان‌ها ضروری ساخته است؛ به عبارت دیگر، سازمان‌های امروزی مجبورند که فناوری اطلاعات را بکار گیرند، در غیر این صورت از عرصه فعالیت‌ها در محیطی که شتاب دگرگونی‌ها فزاینده است، حذف خواهند شد. ورود فناوری اطلاعات به سازمان‌ها از جمله کتابخانه‌ها، وجوه مختلف آنها از جمله تصمیم‌گیری در کتابخانه‌ها را تحت تأثیر قرار داده است (بیات، ۱۳۸۱) که یکی از انواع مهم آنها، تصمیم‌گیری مشارکتی است که همه کارکنان، در فرایندهای مختلف آن شرکت می‌کنند و صاحب نفوذند. مشارکت در تصمیم‌گیری در یک محیط سازمانی شرایطی را فراهم آورده که موجب دستیابی بیشتر به اهداف سازمان می‌گردد (نوری تاجر، ۱۳۸۶). همچنین تصمیم‌گیری مشارکتی باعث رضایت شغلی در بین کارکنان شده، و یکی از مقولات مهم در بقاء و کارآمدی سازمان‌ها، تأمین رضایت شغلی کارکنان است (ظهوری، ۱۳۸۷).

بنابراین، مدیران و کتابداران کتابخانه‌های عمومی باید به تأثیر و اهمیت استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در تصمیم‌گیری مشارکتی با کتابداران در بخش‌های مختلف کتابخانه (مجموعه سازی، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، سازماندهی، و اداره کتابخانه) واقف باشند؛ از این رو، در این تحقیق میزان تأثیر به کارگیری فناوری اطلاعات بر تصمیم‌گیری مشارکتی مدیران و کتابداران در کتابخانه‌های عمومی استان یزد در حوزه‌های مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، سازماندهی، و اداره کتابخانه بررسی شد.

بیان مسئله

یکی از حساس‌ترین وظایف مدیران که همواره با آن درگیر بوده و در نهایت، موفقیت و شکست آتی سازمان و توفیق مدیریت آنها را به دنبال خواهد داشت، موضوع و مسئله تصمیم‌گیری است (حمیدی‌زاده، ۱۳۸۷). فرایند و عمل تصمیم‌گیری در اداره امور سازمان‌ها به قدری مهم است که برخی نویسندگان، سازمان را شبکه تصمیم و مدیریت را مترادف با تصمیم‌گیری می‌دانند. گرگ^۱ بیان داشته: «تصمیم‌گیری در کانون فرایند مدیریت جای می‌گیرد» (حیدری، ۱۳۷۷).

از انواع مهم تصمیم‌گیری‌ها، تصمیم‌گیری مشارکتی است. سعادت (۱۳۷۳) بیان می‌دارد که تصمیم‌گیری مشارکتی عبارت است از: «تصمیمی که همه افراد ذینفع، در فرایندهای آن شرکت می‌کنند؛ به عبارت دیگر، منظور از مشارکت، نظام مدیریتی است که در آن اعضای سازمان در تصمیماتی که اتخاذ می‌شود صاحب نفوذند».

در چند دهه اخیر فناوری اطلاعات موجب تغییر در شیوه کسب و کار شده است، به طوری که مدیریت سازمان‌ها با مسائل کاملاً متفاوت در مقایسه با سازمان‌های عصر صنعتی مواجه شده‌اند. در نتیجه نحوه تصمیم‌گیری، منابع تصمیم، زمان تصمیم‌گیری و موضوعات مورد تصمیم دگرگون شده و افراد تصمیم‌گیرنده در هر سطح از سازمان با مسائل خاص خود درگیر هستند (مدهوشی، ۱۳۸۱). فناوری اطلاعات می‌تواند فرایند تصمیم‌گیری و حتی شیوه‌های تصمیم‌گیری را تغییر دهد. روندهای فناوری اطلاعات، زمان مورد نیاز برای تکمیل هر گام در فرایند تصمیم‌گیری را کاهش می‌دهد. بدیهی است که در چنین موقعیتی، شناخت تأثیرات فناوری اطلاعات اهمیت یافته است. با توجه به این واقعیات، فناوری اطلاعات از عوامل مهم محیطی به شمار آمده که بر موقعیت، عملکرد و سرنوشت جوامع، سازمان‌ها، و افراد اثرات جدی می‌گذارد.

همان‌طور که بیان شد، استفاده از فناوری اطلاعات و تصمیم‌گیری مشارکتی، تحقق و دستیابی به اهداف سازمانی را تسریع و تسهیل می‌نماید. اهداف یک کتابخانه و نظام اطلاع‌رسانی مطلوب به صورت زیر بیان شده است (سینق، ۱۳۷۳):

- سعی می‌کند که همه اطلاعات مورد نیاز برای استفاده کننده را به دست آورد؛

- همه اطلاعات را به بهترین وجه ممکن آماده‌سازی و سازماندهی کند تا استفاده از آن آسان شود؛

^۱. Greg

- سعی می‌کند که اطلاعات را تحلیل و ترکیب کند؛

- اطلاعات را برای استفاده موثر و در زمان طولانی نگهداری کند؛

- اطلاعات را به گونه‌ای اشاعه دهد که حداکثر دسترسی برای استفاده‌کننده به وجود آید.

به طور کلی، می‌توان اهداف ذکر شده را در بخش‌های مختلف کتابخانه‌ها تفکیک نمود. این اهداف به ترتیب عبارت‌اند از: مجموعه‌سازی، سازماندهی، اداره کتابخانه، حفاظت و نگهداری، و خدمات عمومی.

کتابخانه به عنوان نهادی تعریف شده است که جمع‌آوری، سازماندهی، اشاعه و مدیریت منابع و مآخذ اطلاعاتی، کارکردهای اصلی آن است؛ به عبارت دیگر، کتابخانه نهادی اجتماعی است که وظیفه ذخیره‌سازی، حفاظت و اشاعه پیشینه‌های مکتوب، منابع دیداری و شنیداری و الکترونیکی را برعهده دارد و با استفاده از خدمات کارکنان آموزش دیده، خدمات تعلیم و تربیت، توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، علمی و فرهنگی را ارائه می‌دهد. با تلفیق تعریف‌های مذکور، حوزه‌های مجموعه‌سازی، سازماندهی، اداره کتابخانه، حفاظت و نگهداری، و خدمات عمومی در کتابخانه‌ها مشاهده می‌شود.

از آنجا که کتابخانه‌های عمومی از مهم‌ترین کانون‌های فرهنگی - اجتماعی جوامع پیشرفته امروز به شمار می‌رود، و با توجه به وسعت مخاطبان کتابخانه‌های عمومی که قشرهای مختلف جامعه را شامل می‌شوند، این مراکز نقشی زیربنایی در توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جوامع را برعهده دارند و از ارکان تحولات بنیادی جوامع به شمار می‌روند. ورود فناوری‌های جدید اطلاعاتی به کتابخانه‌های عمومی و نقش اساسی این مراکز در توسعه سواد اطلاعاتی و آموزش مادام‌العمر، چالش‌های تازه‌ای را فراروی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی قرار داده است (حریری و اشرفی ریزی، ۱۳۸۸). در شرایط جدید، مدیران کتابخانه‌های عمومی باید به تأثیر و اهمیت استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در تصمیم‌گیری مشارکتی کتابداران در بخش‌های مختلف کتابخانه (مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، سازماندهی، و اداره کتابخانه) واقف باشند؛ با توجه به اهمیت استفاده از فناوری‌های نوین در کتابخانه‌های عمومی، در این تحقیق میزان تأثیر به کارگیری فناوری اطلاعات بر تصمیم‌گیری مشارکتی مدیران و کتابداران در کتابخانه‌های عمومی استان یزد در حوزه‌های مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، سازماندهی، و اداره کتابخانه بررسی خواهد شد، تا نتایج تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در تصمیم‌گیری‌ها بررسی شود.

پرسش‌های پژوهش

پرسش کلی این پژوهش این است که میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری تا چه حد است؟ بر اساس این پرسش، شش پرسش زیر مطرح می‌شود:

- ۱- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در حوزه مجموعه‌سازی تا چه حد است؟
- ۲- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در حوزه حفاظت و نگهداری تا چه حد است؟
- ۳- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در حوزه خدمات عمومی تا چه حد است؟
- ۴- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در حوزه سازماندهی تا چه حد است؟
- ۵- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در حوزه اداره کتابخانه‌ها تا چه حد است؟
- ۶- میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری بر حسب عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، رشته تحصیلی، سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت) تا چه حد است؟

پیشینه پژوهش پژوهش‌های داخلی

باب‌الحوائجی و پاشازاده (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی سنجش میزان بهره‌مندی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های تابعه از سبک مدیریت مشارکتی پرداخته است. در این پژوهش گروه نمونه به تعداد ۲۲۱ نفر از استان تهران انتخاب شدند. یافته‌ها نشان داد که میزان بهره‌مندی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های تابعه از مشارکت‌های درون سازمانی، در حد متوسط و مشارکت‌های برون سازمانی بالاتر از متوسط است. همچنین، بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (سابقه مدیریت و سابقه خدمت) با میزان مشارکت مدیران و کارکنان رابطه مثبت، و بین میزان تحصیلات و میزان مشارکت کارکنان رابطه منفی وجود دارد.

اتلیخانی (۱۳۸۸) در پایان نامه دوره کارشناسی ارشد خود تحت عنوان "بررسی رابطه بین تعهد سازمانی و مشارکت در تصمیم‌گیری کارکنان اداره کل حفاظت محیط زیست استان همدان" به بررسی رابطه مشارکت در تصمیم‌گیری و ابعاد تعهد سازمانی از دیدگاه آلن و مایر پرداخته است. نتایج بدست آمده از این پژوهش حاکی از آن است که مشارکت از میان ابعاد مختلف تعهد که مورد بررسی قرار گرفته است با ابعاد (عاطفی و تکلیفی) رابطه مثبت و مستقیمی دارد. مشارکت پاسخگویان بر اساس جنسیت، وضعیت تأهل و سابقه خدمت آنها تفاوت معناداری نداشته و از لحاظ میزان تحصیلات و پست سازمانی آنها تفاوت معناداری وجود دارد. کارکنانی که پست مدیریتی داشته‌اند، مشارکت بیشتری در تصمیم‌گیری‌های سازمان دارند. کارکنان مرد، کارکنان مدیر و کارکنانی که سطح تحصیلی آنها دیپلم می‌باشد و کارکنان شهرستان تویسرکان بیشترین تعهد سازمانی را دارند، سرانجام، بین تعهد سازمانی کارکنان از نظر تأهل و میزان سابقه خدمت آن‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد.

پورشافی (۱۳۸۵) در پایان نامه دکتری خود با عنوان "تدوین الگویی جهت تصمیم‌گیری مشارکتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های ایران" به این نتایج دست یافت که مؤلفه‌های "زیربنایی الگوی تصمیم‌گیری" مورد تایید قرار گرفته است. البته از بین آنها، مؤلفه‌های روانشناختی از میانگین بالاتری در مقایسه با سایر مؤلفه‌های اهداف و ارزش‌ها، ساختاری، مدیریتی، و فن شناختی برخوردار بوده است. در حوزه‌های "الگوی تصمیم‌گیری مشارکتی" نیز میانگین تمام مؤلفه‌ها بالاتر از میانگین فرضی بوده است. لیکن، مؤلفه‌های آموزش و تدریس، علمی و پژوهشی، انتظارات و خدمات و مشاوره نسبت به مؤلفه‌های آینده پژوهی، تسهیلات، مدیریتی-اجرایی، بودجه و امور مالی دارای مرکزیت در الگو است. در این میان مؤلفه "بودجه و امور مالی" از اهمیت کمتر نسبت به سایر مؤلفه‌های حوزه‌های الگوی تصمیم‌گیری برخوردار است. به عبارتی، میانگین دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی درباره اهمیت مشارکت، به طور معناداری از میانگین نظری تحقیق در ابزار گردآوری داده‌ها، بیشتر بوده و بین نمره‌ها مربوط به مؤلفه‌های اصلی این الگو رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. همچنین، براساس نتایج حاصله در رابطه با مؤلفه‌های الگوی تصمیم‌گیری مشارکتی برحسب مرتبه علمی و سابقه مدیریتی، تفاوت معناداری بین گروه‌های نمونه تحقیق مشاهده نشد. در نتیجه، بین دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی درباره وضعیت مورد وصف اتفاق نظر وجود دارد. در بررسی تفاوت در "رشته تحصیلی" و "سابقه علمی" در برخی مؤلفه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد و این تفاوت‌ها از الگوی معینی پیروی نکرده است.

ظهور پرونده و کوهستانی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای تحت عنوان "بررسی رابطه بین دانش مدیریت و سبک تصمیم‌گیری مدیران ستادی آموزش و پرورش مشهد ۱۳۸۳-۱۳۸۴" به بررسی رابطه "دانش مدیریتی مدیران ستادی" و "سبک تصمیم‌گیری" آنان در سازمان و ادارات نواحی هفتگانه آموزش و پرورش مشهد می‌پردازند. در این تحقیق نتایج زیر حاصل شد:

- بین دانش مدیریت و سبک تصمیم‌گیری مشارکتی رابطه مستقیم وجود دارد اما معنادار نیست؛
- بین دانش مدیریت و سبک تصمیم‌گیری مشورتی رابطه معکوس وجود دارد اما معنادار نیست؛
- بین دانش مدیریت و سبک تصمیم‌گیری آمرانه رابطه معکوس وجود دارد اما معنادار نیست؛

- بین مدیران ستادی از جهت دانش مدیریتی تفاوت معناداری در سطح ۰/۹۹ وجود دارد؛
 - بین دانش مدیریتی مدیران ستادی با رشته تحصیلی مرتبط و مدیران با رشته تحصیلی غیر مرتبط تفاوت معناداری وجود ندارد؛

- بین دانش مدیریتی مدیران ستادی با درجه تحصیلی بالاتر و پایین‌تر تفاوت معناداری وجود ندارد؛
 - بین دانش مدیریتی مدیران ستادی با سابقه و کم سابقه آموزشی تفاوت معناداری وجود ندارد و
 - بین دانش مدیریتی مدیران ستادی با سابقه و کم سابقه مدیریتی تفاوت معناداری وجود ندارد.

پورپیرعلی (۱۳۸۲) به بررسی "رابطه میزان مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی با سطح روحیه اعضای هیئت علمی" پرداخته است. در این پژوهش نتایج نشان داد که بین میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی با سطح روحیه آن‌ها رابطه وجود دارد. میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در تصمیم‌گیری‌های آموزشی باعث افزایش تعلق خاطر آن‌ها می‌شود. همچنین، میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در تصمیم‌گیری‌های اداری، بعد عقلانیت روحیه آن‌ها را تقویت می‌کند. بین میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در تصمیم‌گیری‌های پژوهشی با بعد همانندی نیز رابطه دارد. بین میزان مشارکت اعضای هیئت علمی بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی تفاوت معنادار مشاهده نشد.

رهنورد و رادمش (۱۳۸۲) در مقاله‌ای تحت عنوان "تصمیم‌گیری مشارکتی و تعهد سازمانی" به این نتایج رسید که مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری، افزایش تعهد سازمانی کارکنان را در پی دارد.

روحی (۱۳۷۹) پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین شیوه‌های تصمیم‌گیری مدیران با سلامت سازمانی مدارس متوسطه شهر اصفهان" انجام داد. برای بررسی شیوه تصمیم‌گیری مدیران از مدلی که تصمیم‌گیری را شامل سه شیوه (آمرانه، مشورتی، و مشارکتی) می‌دانست استفاده کرد و جهت بررسی ابعاد سلامت سازمانی از هفت بعد (یگانگی نهادی، نفوذ مدیر، ملاحظه‌گری، ساخت‌دهی، حمایت منافع، روحیه، و تأکید علمی) استفاده شد. به طور کلی نتایج تحقیق بیانگر آن بود که اگر مدیران مدارس در به کار بردن تصمیم‌گیری مشارکتی اهتمام ورزند، سلامت سازمانی مدرسه آنان در تمام ابعاد بهبود خواهد یافت.

پژوهش‌های خارجی

مرچانت (Marchant, 1982) در پایان‌نامه دکتری خود به استفاده از مدیریت مشارکتی در کتابخانه‌های دانشگاهی پرداخته است. هدف مرچانت از این پژوهش اثبات این امر بود که اگر کتابداران دانشگاهی در مدیریت و اداره کتابخانه مشارکت داده شوند، رضایت شغلی آن‌ها و رضایت استفاده‌کنندگان از کتابخانه بیشتر خواهد بود. یافته‌های پژوهش وی نشان داد که از میان متغیرهای مورد مطالعه، سبک مدیریت بیشترین ارتباط را با رضایت کتابداران دارد و در این میان، "میزان و درجه مشارکت کارکنان در امور مدیریتی" از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مرچانت براساس یافته‌های خود اظهار داشت: ارائه خدمات در کتابخانه‌هایی که کارکنان آن‌ها در امور مدیریتی مشارکت داده می‌شوند، بهتر از کتابخانه‌هایی است که شیوه مدیریت آن‌ها خودکامه است. به عقیده مرچانت، مدیریت مشارکتی در کارکنان ایجاد انگیزه می‌کند و در این محیط مشارکت جو، افراد، مقاومت و حالت‌های دفاعی را کنار گذاشته، انرژی و بهره‌وری بیشتری نشان می‌دهند و به دلیل همکاری در تصمیم‌گیری‌ها، نگرش مثبتی نسبت به اهداف کتابخانه پیدا می‌کنند و به جای احساس بی‌زاری در مقابل دستوراتی که از بالا صادر می‌شود، نگرش مثبت آنها تحقق اهداف کتابخانه را تضمین می‌کند.

اوهارا (Ohara, 1995) در پایان‌نامه خود تحت عنوان "تأثیر کامپیوتر و فناوری بر ساختار سازمانی کتابخانه‌های دانشگاهی"، که با روش پیمایشی و آزمایشی (آزمون) انجام داد، بیان کرد که فناوری نوین چگونه بر ساختار سازمانی معمولی کتابخانه‌ها و همچنین ساختار پویای کتابخانه‌ها تأثیر می‌گذارد و چگونه وظایف کارکنان را تحت تأثیر قرار داده و متحول می‌سازد. تحقیق وی بیشتر در بخش‌های فهرست‌نویسی رایانه‌ای، فهرست‌نویسی پیوسته، امانت بین کتابخانه‌ای، پایگاه‌های اطلاعاتی و بازیابی اطلاعات

بود. وی بعد از جمع‌آوری داده‌ها و یافته‌ها به این نتایج دست یافت که تغییراتی کلی در کتابخانه‌ها رخ داده است: بیشتر تغییرات در مسئولیت‌های اصلی، جایگاه‌های خاص تخصص افراد و بدست آوردن مهارت نیروی کار کتابخانه در تشکیل بخش‌های جدید و ویژه با وظایف خاص خود، دیده می‌شود همچنین، نتیجه گرفت که فناوری در سطوح مدیریت با توجه به وسعت کتابخانه و طرح‌ها و ساختارهای سازمانی، تعداد افراد، نوع وظایف، ماهیت و چگونگی اداره کتابخانه تأثیر گذاشته است.

ایگباریا، زیناتلی و کاوایه (Igbaria, Zinatelli, & Cavaye, 1998) در پژوهشی به واکاوی موفقیت فناوری اطلاعات در سازمان‌های کوچک در کشور زلاند نو پرداختند. هدف آنان در این پژوهش، بررسی میزان استفاده از رایانه در سازمان‌های کوچک و مطالعه رابطه میان عوامل سازمانی و تعیین‌کننده‌های موفقیت این فناوری در این سازمان‌ها بود. بر اساس یافته‌های این پژوهش، تجربه کار با رایانه، پشتیبانی فنی، ادراک آسانی استفاده، پاداش‌های درونی، ادراک مفید بودن، و حمایت مدیریت، عواملی هستند که بر موفقیت فناوری اطلاعات تأثیر دارند.

ویت (Witt, 2000) در مقاله خود تحت عنوان " نقش مشارکت در تصمیم‌گیری در سیاست‌های سازمان و روابط رضایت شغلی" در بین ۱۲۵۱ کارمند بخش دولتی مطالعه کرد. فرضیه تحقیق عبارت بود از این که ادراک سیاست‌های سازمانی باعث کاهش رضایت شغلی می‌شود و آن نیز باعث سست شدن مشارکت کارمندان در تصمیم‌گیری با مدیران می‌شود. نتایج نشان داد، تأثیر تصمیم‌گیری مشارکتی بر رضایت شغلی در سطوح بالای سیاست‌های ادراکی مشخص و واضح بود.

آلن (Alan, 2002) در رساله دکتری خود تحت عنوان "رابطه بین کاربرد اینترنت و تصمیم‌گیری: مطالعه موردی مدیران فناوری اطلاعات در چین" به کشف رابطه بین کاربرد اینترنت به عنوان یکی از ابزارهای فناوری اطلاعات و اثر آن بر تصمیم‌گیری مدیران فناوری اطلاعات در چین پرداخته است. نتایج نشان داد که اینترنت ابزار مؤثر در تسهیل تصمیم‌گیری مدیران فناوری اطلاعات در چین است، و میزان پذیرش اینترنت در بین مدیران فناوری اطلاعات در حال افزایش است.

ظهیرالدین (Zahiruddin, 2003) در پژوهشی به بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر مقتضیات و شرایط شغلی فهرست‌نویسان پرداخته است. نتایج نشان داد، فناوری اطلاعات که نظام‌های یکپارچه کتابخانه‌ای، سخت افزار و نرم افزار رایانه، دیسک فشرده، اینترنت، و دیگر حوزه‌ها از جمله قالب‌های مارک ۲۱، سی او آر سی استانداردهای ابر داده هسته دوپلین، تی ئی آی، ایکس ام ال، آر دی اف را دربر می‌گیرد، تغییرات وسیعی در عملکرد شغلی فهرست‌نویسان به وجود آورده است. پیشرفت در فناوری اطلاعات بر همه چیز، از عناوین شغلی تا مهارت‌های فهرست‌نویسان اثر گذار بوده است. در زمینه مهارت‌ها، تغییرات گسترده‌ای در حال وقوع هستند.

ماش (Mash, 2008) در رساله دکتری خود با عنوان "فناوری، پیش بینی و ابهام: مطالعه تصمیم‌گیری دانشگاه در طول ساخت کتابخانه‌های دانشگاهی قرن بیست و یکم" فرایند تصمیم‌گیری آموزش عالی در طی ساخت کتابخانه‌های دانشگاهی جدید در دانشگاه‌های آمریکا را با توجه ویژه به تأثیر فناوری مورد بررسی قرار داد. مدل تصمیم‌گیری "هرج و مرج سازمان یافته"^۱ به عنوان چارچوب نظری برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش، به کار رفته است. چهار سوال اصلی این پژوهش عبارت‌اند از: اول، در دوره ۱۹۹۰-۲۰۰۷ پیش‌بینی‌های منتشر شده مرتبط با فناوری در کتابخانه‌های دانشگاهی که بیشترین تکرار را داشته، چه بوده است؟ دوم، مدیران کتابخانه و دیگر شرکای کلیدی در امر تصمیم‌گیری، تصمیم‌گیری در طول ساخت کتابخانه‌های دانشگاهی جدید را چگونه توصیف می‌کنند؟ سوم، مدیران کتابخانه و دیگر شرکای کلیدی در امر تصمیم‌گیری و کاربرد پیش‌بینی‌های فناوری در طول ساخت مرج سازمان یافته "کتابخانه‌های دانشگاهی جدید را چگونه توصیف می‌کنند؟ چهارم، چه عناصر داخلی و خارجی دیگری بر تصمیم‌گیری در طول ساخت کتابخانه‌های دانشگاهی جدید تأثیر دارند؟ یافته‌ها، دقت توصیفی مدل را

¹. Grganized

تایید می‌کند. رویدادهای جانبی مرتبط با مدل و ضرورت توجه به این مطالعه تعریف شده‌اند. به علاوه، روش شناسی به کار رفته در این پژوهش، مدل ساده‌ای را برای کاربرد تحلیل فراسوی کتابخانه، و یا دانشگاه فراهم می‌کند.

نورالجدائیه (Noor Al-Jedaiah, 2010) تحقیقی تحت عنوان "تأثیر فناوری اطلاعات بر فرایند تصمیم‌گیری در بخش دولتی" انجام داده است. این مقاله به تعیین تأثیر فناوری اطلاعات بر فرایند تصمیم‌گیری در بخش دولتی می‌پردازد. مهمترین یافته‌ها عبارت‌اند از: ۱- بخش دولتی در حال جمع‌آوری اطلاعات پیچیده از طریق استفاده از نرم‌افزارها و تجهیزات فناوری است. ۲- سازمان‌های بخش دولتی خودشان می‌توانند نظام‌های اطلاعاتی را بسازند. ۳- فناوری اطلاعاتی کمک قابل توجهی به تصمیم‌گیری می‌کند و باعث مبادله اطلاعات با دیگر دولت‌ها می‌شود.

میونگ و چوی (Myeong & Choi, 2010) در پژوهشی به بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر فرایندهای تصمیم‌گیری سیاسی پرداخته‌اند. اطلاعات در سال‌های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۵ از شهرهای مهم سئول و بوسان کره جنوبی جمع‌آوری شده است. نتایج تحقیق نشان داد که تغییر مثبتی در درک تأثیرات فناوری اطلاعات بر فرایندهای تصمیم‌گیری سیاسی در میان استفاده‌کنندگان دولتی وجود دارد. همچنین، موانع برای اشتراک اطلاعات در سال ۲۰۰۵ به خاطر تغییرات محیطی از جمله نیاز مجوز برای گردآوری اطلاعات، مدیریت اطلاعات پیچیده، و نگرش منفی برای اشتراک اطلاعات افزایش پیدا کرده است. میانگ و چوئی پیشنهاد می‌کنند که حکومت‌ها لازم است تا برای غلبه بر موانع اشتراک اطلاعات، اصلاحات سیاسی فراهم سازند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر پیمایشی توصیفی است. جامعه آماری در این پژوهش، همه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان یزد هستند که بالغ بر ۱۳۲ نفر می‌باشند. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری عمومی کوکران^۱ ۹۹ نفر برآورد شد (نادری و سیف‌نراقی ۱۳۸۸، ۱۱۵) و در نهایت از ۱۱۰ پرسشنامه توزیعی تعداد ۹۹ پاسخنانه عودت داده شد که سه پاسخنانه مخدوش بود و در نهایت، ۹۶ پاسخنانه تجزیه و تحلیل شد.

ابزار مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر ۵ سؤال جمعیت‌شناختی و ۲۶ سؤال در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از خیلی زیاد تا خیلی کم) بود که از طریق آن پنج مؤلفه کارکردهای کتابخانه در حوزه‌های: مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، سازماندهی، اشاعه اطلاعات، و مدیریت کتابخانه مورد سنجش قرار گرفت.

به منظور سنجش روایی ابزار پژوهش، پرسشنامه در اختیار استادان گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های اصفهان، علوم پزشکی اصفهان، و یزد قرار گرفت و بعد از دریافت نظرهای آنان، تا حد امکان اصلاحات و پیشنهادها آنان اعمال شد. همچنین، ضریب پایایی پرسشنامه با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شد.

تجزیه و تحلیل آماری این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آماری ویرایش ۱۸ و در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفت. در آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین، و انحراف معیار در قالب جدول استفاده شد. در آمار استنباطی از آزمون‌های t ، t^2 هتلینگ^۲، و تحلیل واریانس یک راهه استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در جدول ۱ یافته‌های جمعیت‌شناختی مربوط به پاسخگویان آمده است.

^۱. W. G. Cochram

^۲. Hotteling

جدول ۱. توزیع فراوانی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان یزد بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

درصد	فراوانی	ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	
۶۴/۵۸	۶۲	زن	جنسیت
۴۲/۳۵	۳۴	مرد	
۶۳/۵۴	۶۱	کتابداری	رشته تحصیلی
۳۶/۴۶	۳۵	غیر کتابداری	
۳/۱۳	۳	دیپلم	میزان تحصیلات
۱۵/۶۲	۱۵	کاردانی	
۷۲/۹۲	۷۰	کارشناسی	
۸/۳۳	۸	کارشناسی ارشد و بالاتر	
۴۶/۸۸	۴۵	۱-۶ سال	سابقه خدمت
۲۸/۱۲	۲۷	۷-۱۲ سال	
۱۷/۷۰	۱۷	۱۳-۱۸ سال	
۴/۱۷	۴	۱۹-۲۴ سال	
۳/۱۳	۳	۲۵ سال به بالا	
۴۷/۹۲	۴۶	مدیر کتابخانه	سمت
۱۳/۵۴	۱۳	مسئول بخش	
۳۸/۵۴	۳۷	کتابدار	

در جدول ۲ پرسش کلی پژوهش محاسبه شده است. بر حسب یافته‌های جدول ۲، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ بیشتر است. از آنجا که میانگین مشاهده شده نیز از میانگین فرضی ($X=3$) بیشتر است، بنابراین، از دیدگاه پاسخگویان، میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد بیشتر از سطح متوسط است.

جدول ۲. نتایج آزمون میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر جامعه پژوهش در فرایند تصمیم‌گیری

t	Sig	انحراف معیار	میانگین	آماره مؤلفه
۱۹/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴	۴/۰۸	تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری

با توجه به این که نیازسنجی از ۵ مؤلفه تشکیل شده است، پرسش اصلی در قالب ۵ پرسش ویژه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ به عبارت دیگر تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد بررسی شده است.

فراوانی و درصد پاسخگویان نسبت به گویه‌های مؤلفه‌های پژوهش جدول ۳

فرایند تصمیم‌گیری در حوزه مجموعه‌سازی									
میانگین	مجموع	بسیار موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	بسیار مخالفم	آماره		گویه
							فراوانی	درصد	
۴/۴۴	۹۵	۴۹	۴۱	۴	۰	۱	فراوانی	۱. انتخاب منابع اطلاعاتی	
	۱۰۰	۵۱/۵	۴۳/۲	۴/۲	۰	۱/۱	درصد		
۳/۸۶	۹۶	۲۵	۴۴	۱۹	۵	۳	فراوانی	۲. سفارش و خرید منابع اطلاعاتی	
	۱۰۰	۲۶/۰	۴۵/۸	۱۹/۸	۵/۳	۳/۱	درصد		
۴/۰۷	۹۶	۴۴	۲۹	۱۴	۴	۵	فراوانی	۳. اهدای منابع اطلاعاتی (کتابهای چاپی، نشریات، و ...)	
	۱۰۰	۴۵/۸	۳۰/۲	۱۴/۶	۴/۲	۵/۲	درصد		
۴/۱۷	۹۶	۴۱	۴۰	۷	۶	۲	فراوانی	۴. مبادله منابع اطلاعاتی	
	۱۰۰	۴۲/۷	۴۱/۷	۷/۳	۶/۲	۲/۱	درصد		
۳/۸۱	۹۴	۲۷	۳۶	۲۳	۲	۶	فراوانی	۵. سیاهه برداری منابع کتابخانه‌ای	
	۱۰۰	۲۸/۷	۳۸/۳	۲۴/۵	۲/۱	۶/۴	درصد		
۳/۹۹	۹۵	۳۲	۳۷	۲۱	۳	۲	فراوانی	۶. وجین منابع اطلاعاتی	
	۱۰۰	۳۳/۷	۳۸/۹	۲۲/۱	۳/۲	۲/۱	درصد		
۴/۰۸	۹۵	۳۹	۳۳	۱۶	۶	۱	فراوانی	۷. ارزیابی کیفیت مجموعه	
	۱۰۰	۴۱/۱	۳۴/۷	۱۶/۸	۶/۳	۱/۱	درصد		
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه حفاظت و نگهداری									
میانگین	مجموع	بسیار موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	بسیار مخالفم	آماره		گویه
							فراوانی	درصد	
۳/۴۲	۹۶	۱۷	۳۰	۳۲	۱۱	۶	فراوانی	۸. کنترل نور	
	۱۰۰	۱۷/۶	۳۱/۳	۳۳/۳	۱۱/۵	۶/۳	درصد		
۳/۶۵	۹۶	۱۹	۳۵	۳۲	۹	۱	فراوانی	۹. استفاده از وسایل اطفای حریق	
	۱۰۰	۱۹/۸	۳۶/۵	۳۳/۳	۹/۴	۱/۰	درصد		
۴/۴۲	۹۴	۴۵	۳۸	۸	۲	۱	فراوانی	۱۰. استفاده از ابزارهای ضد سرقت	
	۱۰۰	۴۷/۹	۴۰/۴	۸/۵	۲/۱	۱/۱	درصد		
۴/۵۴	۹۶	۶۲	۲۶	۷	۰	۱	فراوانی	۱۱. امنیت شبکه	
	۱۰۰	۴۶/۶	۲۷/۱	۷/۳	۰	۱/۰	درصد		
۴/۳۴	۹۶	۵۱	۲۹	۱۴	۰	۲	فراوانی	۱۲. کنترل دما و رطوبت	
	۱۰۰	۵۳/۱	۳۰/۲	۱۴/۶	۰	۲/۱	درصد		

فرایند تصمیم‌گیری در حوزه سازماندهی									
میانگین	مجموع	بسیار موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	بسیار مخالفم	آماره		گویه
							فراوانی	درصد	
۳/۹۶	۹۵	۳۵	۲۹	۲۵	۴	۲	فراوانی	۱۳. فهرست نویسی	
	۱۰۰	۳۶/۸	۳۰/۵	۲۶/۴	۴/۲	۲/۱	درصد		
۳/۴۳	۹۶	۱۸	۲۹	۳۳	۸	۸	فراوانی	۱۴. رده بندی	
	۱۰۰	۱۸/۸	۳۰/۲	۳۴/۴	۸/۳	۸/۳	درصد		
۳/۷۳	۹۶	۲۵	۳۲	۳۰	۶	۳	فراوانی	۱۵. آماده سازی	
	۱۰۰	۲۶/۰	۳۳/۳	۳۱/۳	۶/۳	۳/۱	درصد		
۴/۱۵	۹۶	۳۹	۳۶	۱۷	۴	۰	فراوانی	۱۶. چکیده نویسی	
	۱۰۰	۴۰/۶	۳۷/۵	۱۷/۷	۴/۲	۰	درصد		
۴/۶۳	۹۵	۶۵	۲۶	۳	۱	۰	فراوانی	۱۷. نمایه سازی	
	۱۰۰	۶۸/۴	۲۷/۳	۳/۲	۱/۱	۰	درصد		
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه خدمات عمومی									
میانگین	مجموع	بسیار موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	بسیار مخالفم	آماره		گویه
							فراوانی	درصد	
۴/۵۱	۹۵	۵۷	۳۱	۵	۲	۰	فراوانی	۱۸. امانت، تمدید و برگشت منابع	
	۱۰۰	۶۰/۰	۳۲/۶	۵/۳	۲/۱	۰	درصد		
۳/۴۴	۹۴	۲۱	۲۳	۳۲	۱۲	۶	فراوانی	۱۹. خدمات مرجع	
	۱۰۰	۲۲/۳	۲۴/۵	۳۴/۰	۱۲/۸	۶/۴	درصد		
۳/۶۸	۹۶	۲۶	۲۸	۳۰	۹	۳	فراوانی	۲۰. خدمات اطلاع رسانی	
	۱۰۰	۲۷/۱	۲۹/۲	۳۱/۲	۹/۴	۳/۱	درصد		
۴/۴۱	۹۵	۴۹	۳۷	۸	۱	۰	فراوانی	۲۱. خدمات برون کتابخانه ای (ارائه خدمات به سالمندان، بیماران، و ...)	
	۱۰۰	۵۱/۶	۳۸/۹	۸/۴	۱/۱	۰	درصد		
۳/۹۴	۹۳	۳۱	۳۴	۲۱	۵	۲	فراوانی	۲۲. خدمات امانت بین کتابخانه ای	
	۱۰۰	۳۳/۳	۳۶/۶	۲۲/۵	۵/۴	۲/۲	درصد		
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه اداره کتابخانه‌ها									
میانگین	مجموع	بسیار موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	بسیار مخالفم	آماره		گویه
							فراوانی	درصد	
۴/۴۴	۹۵	۵۶	۲۷	۱۱	۰	۱	فراوانی	۲۳. ارزشیابی عملکرد کارکنان کتابخانه	
	۱۰۰	۵۸/۹	۲۸/۴	۱۱/۶	۰	۱/۱	درصد		
۴/۴۶	۹۵	۵۲	۳۶	۶	۱	۰	فراوانی	۲۴. آموزش و توسعه یادگیری کارکنان	
	۱۰۰	۵۴/۷	۳۷/۹	۶/۳	۱/۱	۰	درصد		
۴/۴۳	۹۵	۵۱	۳۵	۸	۱	۰	فراوانی	۲۵. شرح وظایف و سازماندهی نیروی انسانی	
	۱۰۰	۵۳/۷	۳۶/۸	۸/۴	۱/۱	۰	درصد		
۴/۱۴	۹۳	۳۴	۴۴	۹	۶	۰	فراوانی	۲۶. امور مالی	
	۳۶/۵	۴۷/۳	۹/۷	۶/۵	۰	۰	درصد		

داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد در مؤلفه فرایند تصمیم‌گیری در حوزه مجموعه‌سازی بیشترین میانگین مربوط به گویه ۱ (انتخاب منابع اطلاعاتی) با میانگین ۴/۴۴ و کمترین میانگین مربوط به گویه ۵ (سیاهه برداری منابع کتابخانه‌ای) با میانگین ۳/۸۱، در مؤلفه فرایند تصمیم‌گیری در حوزه حفاظت و نگهداری بیشترین میانگین مربوط به گویه ۱۱ (امنیت شبکه) با میانگین ۴/۵۴ و کمترین میانگین مربوط به گویه ۸ (کنترل نور) با میانگین ۳/۴۲، در مؤلفه فرایند تصمیم‌گیری در حوزه سازماندهی بیشترین میانگین مربوط به گویه ۱۷ (نمایه سازی) با میانگین ۴/۶۳ و کمترین میانگین مربوط به گویه ۱۴ (رده بندی) با میانگین ۳/۴۳، در مؤلفه فرایند تصمیم‌گیری در حوزه خدمات عمومی بیشترین میانگین مربوط به گویه ۱۸ (امانت، تمدید و برگشت منابع) با میانگین ۴/۵۱ و کمترین میانگین مربوط به گویه ۱۹ (خدمات مرجع) با میانگین ۳/۴۴، و در مؤلفه فرایند تصمیم‌گیری در حوزه اداره کتابخانه‌ها بیشترین میانگین مربوط به گویه ۲۴ (آموزش و توسعه یادگیری کارکنان) با میانگین ۴/۴۶ و کمترین میانگین مربوط به گویه ۲۶ (امور مالی) با میانگین ۴/۱۴ می‌باشد.

در جدول ۴ سؤالات ۱ تا ۵ مورد سنجش قرار گرفته است. با مقایسه میانگین هر مؤلفه با میانگین فرضی ($X=3$) در جدول ۴ مشاهده می‌شود که میانگین هر مؤلفه از میانگین فرضی به طور معناداری بیشتر است (سطح معناداری صفر محاسبه شده است) بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که از نظر پاسخگویان میانگین تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد بیشتر از سطح متوسط است.

جدول ۴. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین کل مؤلفه‌های پژوهش با میانگین فرضی ($X=3$)

مؤلفه	میانگین فرضی	میانگین	انحراف معیار	t	sig
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه مجموعه‌سازی	۳	۴/۱۱	۰/۶۱	۱۸/۰۳	۰/۰۰۱
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه حفاظت و نگهداری	۳	۳/۶۸	۰/۸۱	۸/۲۰	۰/۰۰۱
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه سازماندهی	۳	۴/۲۸	۰/۵۸	۲۱/۶۴	۰/۰۰۱
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه خدمات عمومی	۳	۴/۲۱	۰/۵۶	۲۱/۰۸	۰/۰۰۱
فرایند تصمیم‌گیری در حوزه اداره کتابخانه‌ها	۳	۴/۰۹	۰/۷۱	۱۴/۹۵	۰/۰۰۱

به منظور تعیین معنادار بودن تفاوت بین میانگین نمره‌ها حوزه‌های تأثیرپذیر از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی استان یزد از آزمون t^2 هتلینگک استفاده شد (جدول ۵).

جدول ۵. نتایج حاصل از اجرای آزمون t^2 هتلینگک

آماره	اندازه
t^2	۲۷۷/۲۷۶
F	۷/۸۰۵
Sig	۰/۰۰۱

بر حسب یافته‌های جدول ۵، F مشاهده شده در سطح $\text{Sig} \leq 0/05$ معنادار بوده، یعنی تفاوت میانگین نمره‌ها حوزه‌های تأثیرپذیر از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی استان یزد معنادار بوده است. بنابراین، میزان تأثیر حوزه‌های تأثیرپذیر از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی استان یزد به طور یکسان وجود ندارد. همچنین، یافته‌های مزبور نشان می‌دهد که بیشترین امکان تأثیر فناوری اطلاعات مربوط به حوزه خدمات عمومی با میانگین $4/28$ و کمترین، مربوط به حفاظت و نگهداری با میانگین $3/68$ بوده است.

در سؤال ۶ نظرهای کارکنان کتابخانه‌های عمومی استان یزد بر مبنای عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، رشته تحصیلی، سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت) در باره میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت کتابداران در فرایند تصمیم‌گیری در کتابخانه‌های عمومی استان یزد بررسی شد.

برای بررسی معناداری تفاوت نظرات افراد بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی از آزمون t مستقل استفاده شد، که یافته‌های آن در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶. میانگین و نمره های t مستقل نظرهای کارکنان کتابخانه‌های عمومی استان یزد در خصوص میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت آنان بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی

Sig	F	میانگین	رشته تحصیلی	Sig	F	میانگین	جنسیت	شاخص آماری
								مؤلفه‌ها
0/93	0/009	4/08	کتابداری	0/39	1/11	4/04	مرد	مجموعه سازی
		4/17	غیر کتابداری			4/15	زن	
0/80	0/068	3/60	کتابداری	0/06	0/003	3/89	مرد	حفاظت و نگهداری
		3/81	غیر کتابداری			3/56	زن	
0/02	5/43	4/28	کتابداری	0/58	0/001	4/23	مرد	خدمات عمومی
		4/26	غیر کتابداری			4/30	زن	
0/54	0/38	4/17	کتابداری	0/52	0/014	4/16	مرد	سازماندهی
		4/29	غیر کتابداری			4/24	زن	
0/30	1/07	3/97	کتابداری	0/27	0/93	4/19	مرد	اداره کتابخانه‌ها
		4/28	غیر کتابداری			4/02	زن	

بر حسب یافته‌های جدول ۶، اختلاف مشاهده شده بین میانگین نمره‌ها کارکنان کتابخانه‌های عمومی استان یزد در خصوص میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت آنان بر حسب متغیر جمعیت‌شناختی جنسیت معنادار نبود، زیرا Sig مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگ‌تر است. به عبارت دیگر کتابداران با جنسیت‌های متفاوت نظرها مشابه و یکسانی نسبت به سؤال‌های پژوهش ابراز داشتند. اما اختلاف مشاهده شده بین میانگین نمره‌ها کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان یزد بر حسب متغیر رشته تحصیلی در مؤلفه خدمات عمومی معنادار بود. زیرا، در این مؤلفه، Sig مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ کوچک‌تر است؛ به عبارت دیگر، فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری با میانگین $4/28$ میزان تأثیر فناوری اطلاعات در حوزه خدمات عمومی را بیشتر از فارغ‌التحصیلان رشته غیر کتابداری با میانگین $4/26$ می‌دانند.

برای بررسی معناداری تفاوت نظرهای افراد بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی، سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت از تحلیل آنوا استفاده شد. یافته‌های حاصل از تحلیل واریانس یک راه برای هر یک از متغیرهای جمعیت‌شناختی مذکور در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. یافته‌های حاصل از تحلیل واریانس یک راهه نظرهای کارکنان کتابخانه‌های عمومی استان یزد در خصوص میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر میزان مشارکت آنان بر حسب متغیر جمعیت‌شناختی سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت

سابقه خدمت		سطح تحصیلات		سمت		متغیر جمعیت‌شناختی مؤلفه
Sig	F	Sig	F	Sig	F	
۰/۱۵	۱/۷۳	۰/۹۰	۰/۲۰	۰/۴۷	۰/۷۶	مجموعه‌سازی
۰/۸۴	۰/۳۶	۰/۹۴	۰/۱۴	۰/۹۳	۰/۰۷	حفاظت و نگهداری
۰/۸۶	۰/۳۳	۰/۶۳	۰/۵۷	۰/۷۰	۰/۳۶	خدمات عمومی
۰/۵۷	۰/۷۴	۰/۵۰	۰/۸۰	۰/۲۱	۱/۵۸	سازماندهی
۰/۱۸	۱/۶۲	۰/۹۷	۰/۰۹	۰/۲۵	۱/۴۳	اداره کتابخانه‌ها

بر حسب یافته‌های جدول ۷، اختلاف مشاهده شده بین میانگین نمره‌های آزمودنی‌ها بر حسب سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت در خصوص هیچ یک از مؤلفه‌ها معنادار نبوده است. بنابراین بین نظرهای پاسخگویان بر حسب سمت، سطح تحصیلات، و سابقه خدمت تفاوت وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان یزد میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر مشارکت خویش در فرایند تصمیم‌گیری را بیشتر از سطح متوسط دانسته‌اند. همچنین، متغیر جمعیت‌شناختی رشته تحصیلی، فقط در مؤلفه "خدمات عمومی" تفاوت معنادار وجود داشت. به گونه‌ای که در مؤلفه پیش‌گفته فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری در مقایسه با فارغ‌التحصیلان رشته غیرکتابداری، میزان این مؤلفه را بیشتر ارزیابی کرده بودند. و در دیگر متغیرهای جمعیت‌شناختی تفاوت معناداری وجود نداشت.

باب‌الحوائجی و پاشازاده (۱۳۹۰)، اتلیخانی (۱۳۸۸)، پور پیر علی (۱۳۸۲)، رهنورد و رادمنش (۱۳۸۲)، Myeong & (2010) Igbaria, Zinatelli, (1998)، Witt (2000)، Alan(2002)، Zahiruddin(2003)، Noor Al-Jedaiah (2010)، Choi and Cavaye (1995)، Edward John Ohara (1995)، و Marchant(1982) نیز در پژوهش‌های خود در مورد میزان بهره‌مندی از سبک مدیریت مشارکتی، تأثیر فناوری اطلاعات بر فرایندهای تصمیم‌گیری مشارکتی و سازمانی کارکنان در سازمان‌های مختلف، تأثیر کامپیوتر و فناوری بر ساختار سازمانی سازمان‌ها، تأثیر فناوری اطلاعات بر مقتضیات و شرایط شغلی کارکنان، و همچنین رابطه تصمیم‌گیری مشارکتی با مواردی چون سطح روحیه کارکنان، تعهد سازمانی، سطح روحیه مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری، مدیریت، و رضایت شغلی کارکنان، به این نتیجه رسیدند که فناوری اطلاعات بر فرایندهای تصمیم‌گیری کارکنان تغییر مثبتی به وجود آورده و به تصمیم‌گیری کارکنان کمک قابل توجهی کرده و موجب تسهیل مبادله اطلاعات با دیگران شده است. پیشرفت در فناوری اطلاعات بر همه چیز اثرگذار بوده است از جمله: تغییر در مسئولیت‌های اصلی، جایگاه‌های خاص افراد، تغییر در تخصص افراد و بدست آوردن مهارت نیروی کار و همچنین، دگرگونی در تشکیل بخش‌های جدید و ویژه با وظایف خاص خود، به وضوح دیده شده است. همچنین فناوری در سطوح مدیریت با توجه به وسعت سازمان، طرح و ساختارهای سازمانی، بر تعداد افراد، نوع وظایف، ماهیت و چگونگی اداره سازمان‌ها تأثیر گذاشته و در میان فناوری‌های اطلاعاتی، اینترنت ابزار موثر در تسهیل تصمیم‌گیری مدیران بوده است. هرچند بر اساس یافته‌های این پژوهش‌ها، تجربه کار با رایانه، پشتیبانی فنی، ادراک از آسانی

استفاده، پاداش‌های درونی، ادراک از مفید بودن، و حمایت مدیریت، عواملی هستند که بر موفقیت فناوری اطلاعات تأثیر دارند. نتایج این پژوهش‌ها حاکی از آن است که مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری، افزایش تعهد سازمانی کارکنان را در پی دارد، و تأثیر آن بر رضایت شغلی مشخص و واضح است، و بین میزان مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی با سطح روحیه آن‌ها رابطه وجود دارد.

از آنجا که پژوهش حاضر در چارچوب حوزه‌های مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، سازماندهی، خدمات عمومی، اداره کتابخانه‌ها قابل تفسیر و تعبیر است و همچنین جامعه آماری این پژوهش محدود به کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان یزد شاغل در سال ۱۳۹۰ است، از این رو، در تعمیم نتایج این تحقیق به سایر کتابخانه‌های (تخصصی و دانشگاهی) و سایر استان‌ها در سال‌های متفاوت جانب احتیاط رعایت شود.

پیشنهادات

مدیران کتابخانه‌های عمومی باید به تأثیر و اهمیت استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در تصمیم‌گیری مشارکتی آنها با کتابداران در بخش‌های مختلف کتابخانه (مجموعه‌سازی، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، سازماندهی، و اداره کتابخانه) واقف باشند. بنابراین پیشنهادهای کاربردی زیر در ارتباط با اهداف پژوهش بیان می‌شود:

تأثیر و اهمیت استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در تمام حوزه‌های کتابخانه‌های عمومی استان یزد در حد نسبتاً مطلوبی قرار داشت. با این همه، استفاده بیشتر از فناوری‌های اطلاعاتی در انتخاب منابع، سفارش و خرید، اهدا، مبادله، سیاهه برداری، و جین، ارزیابی کیفیت مجموعه؛ کنترل نور، استفاده از وسایل اطفای حریق، استفاده از ابزارهای ضد سرقت، امنیت شبکه، و کنترل دما و رطوبت؛ فهرست نویسی، رده بندی، آماده سازی، چکیده نویسی، نمایه سازی، امانت، تمدید و برگشت منابع، خدمات مرجع، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات برون کتابخانه‌ای (ارائه خدمات به سالمندان، بیماران، و...)، و امانت بین کتابخانه‌ای؛ آموزش و توسعه یادگیری کارکنان، شرح وظایف و سازماندهی نیروی انسانی، و امور مالی می‌تواند این امر را بیشتر تقویت نماید.

منابع

- اتلیخانی، مرضیه (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین تعهد سازمانی و مشارکت در تصمیم‌گیری کارکنان اداره کل حفاظت محیط زیست استان همدان. (پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت). دانشگاه پیام نور، تهران.
- باب‌الحوائجی، فهیمه، پاشازاده، فاطمه (۱۳۹۰). سنجش میزان بهره‌مندی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های تابعه از سبک مدیریت مشارکتی (مطالعه موردی: کتابخانه‌های استان تهران). تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۱۷(۱).
- بیات، محمدکریم (۱۳۸۱). تأثیر فناوری اطلاعات بر ساختار سازمانی و مدیریتی کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبائی. (پایان نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی). دانشگاه تربیت مدرس.
- پورپیرعلی (۱۳۸۲). رابطه میزان مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی با سطح روحیه اعضای هیئت علمی. (پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی). دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی.
- پورشافعی، هادی (۱۳۸۵). تدوین الگویی جهت تصمیم‌گیری مشارکتی اعضای هیئت علمی دانشگاه های ایران. (پایان نامه دکتری). دانشگاه شهیدبهشتی، تهران.

حریری، نجلا، اشرفی ریزی، حسن (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در مراکز استان‌ها. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۱ (۱۲). قابل دسترس در:

<http://www.nlai.ir>

حمیدی زاده، محمدرضا (۱۳۸۷). تصمیم‌گیری نوین. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

حیدری، حیدرقلی (۱۳۷۷). بررسی میزان مشارکت دبیران مدارس متوسطه دخترانه و پسرانه شهر شیراز در تصمیم‌گیری‌های مدیران مدارس در سال تحصیلی ۷۷-۷۸. (پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی). دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی.

روحی، اکبر (۱۳۷۹). بررسی رابطه بین شیوه‌های تصمیم‌گیری مدیران و سلامت سازمانی مدارس متوسطه شهر اصفهان. (پایان نامه کارشناسی ارشد). اصفهان، مرکز آموزش مدیریت دولتی.

رهنورد، فرج‌الله (۱۳۷۸). مدیریت مشارکتی تئوری و عمل، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.

رهنورد، فرج‌الله، رادمنش، ایران (۱۳۸۲). تصمیم‌گیری مشارکتی و تعهد سازمانی. دانش مدیریت. ۶۲.

سعادت، اسفندیار (۱۳۷۳). فرآیند تصمیم‌گیری در سازمان. تهران: دانشگاه تهران.

سینق، موهیندر (۱۳۸۸). مدیریت کتابخانه و نظام اطلاع‌رسانی (نظریه و عمل)، ترجمه فدایی، غلامرضا، تهران، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.

ظهور پرونده، وجیهه، کوهستانی، حسینعلی (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین دانش مدیریت و سبک تصمیم‌گیری مدیران ستادی آموزش و پرورش مشهد ۱۳۸۳-۱۴. (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه فردوسی، مشهد.

ظهوری، قاسم (۱۳۸۷). بررسی اثرات تصمیم‌گیری مشارکتی بر رضایت شغلی کارکنان مطالعه موردی: بانک کشاورزی استان خوزستان. دانش مدیریت. ۲۱ (۸۰).

مدهوشی، مهرداد (۱۳۸۱). نقش نظام اطلاعاتی و فناوری اطلاعات در تصمیم‌گیری موثر. فصلنامه علوم انسانی دانشگاه الزهراء (س). ۱۲ (۴۴). قابل دسترس در: <http://namamatn.yazduni.ac.ir>

نادری، عزت‌الله؛ سیف‌نراقی، مریم (۱۳۸۸). روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی. تهران: بدر.

نوری تاجر، مریم، محفوظ پور، سعاد، و نوروزی نژاد، فائزه (۱۳۸۶). تصمیم‌گیری مشارکتی سرپرستاران بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی ایران. مدیریت سلامت. ۱۰ (۲۸). قابل دسترس در:

www.magiran.com

Alan M, li. (2002). *The relationship between internet usage and decision making: the case of information technology (IT) managers in China*. (PhD diss.). Nova southeastern university.

Igbaria, M. N. Zinatelli, & A. L. M. Cavaye (1998). Analysis of information technology success in small firms in New Zealand. *International Journal of Information Management*, 18(2), 103-119.

Mash, Samuel David (2008). *Technology, forecasting, and ambiguity: A study of university decision making during the construction of twenty-first century academic libraries*. (Phd diss.). University of South Carolina.

Marchant, Maurice P. (1982). Participative management, job satisfaction & Service. *Library Journal*, 15(107), 782-784

- Myeong, Seunghwan, Choi, Younghoon. (2010). Effects of information technology on policy decision-making processes: some evidences beyond rhetoric. *Administration & Society*, 42(4), 441-459.
- Noor Al-Jedaiah, Mohamad (2010). The impact of information technology (IT) on decision-making process in the public sector. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 2(5), 3-19.
- Ohara, Edward John (1995). The impact of computers and technology on organization structure of college libraries: Three case studies. Columbia University.
- Witt, L. A. (2000). The role of participation in decision-making in the organizational politics-job satisfaction relationship. *Human Relations*, 53(3). Available from <http://hum.sagepub.com/content/53/3/341.abstract>.
- Zahiruddin, K. (2003). The impact of information technology on job requirements and qualifications for catalogers. *Information Technology and Libraries*, 22(1), 18-21.